

DE 'VRIJE GROEPEN'

Zo kregen de Vrije Groepen Amsterdam eind '43 een aparte staf die verraders trachtte te identificeren en vooral ook systematisch verbindingen trachtte te leggen die in het voordeel konden zijn van gearresteerde medewerkers. 'Het inlichtingenwerk begon', aldus de leider van deze aparte staf, de uitgever F. von Eugen –

'contacten werden opgenomen en uitgebreid: met gevangenen en kampen, cipiers, advocaten, artsen, geestelijken, tenslotte met 'de SD' zelve. 'Relaties' die omkoopwegen kenden, 'relaties' die geld, sigaren, hout¹ en duizend andere zaken wisten op te brengen. Een net van tastende vingers, luisterende oren, hing onzichtbaar over het land. Het feit: de arrestatie, de verrader, de man die 'fout' lijkt maar 'goed' is, geeft honderd vragen voor de inlichtingendienst. En de antwoorden komen: wanneer gearresteerd, door wie, waarom, verblijfplaats, celnummer, *Sachbearbeiter*, behandelend gerecht, de verrader opgespoord, Jansen is 'goed', Pietersen is 'fout', en duizend andere zaken.'²

Een voorbeeld:

'Arrestatie in Brabant. Een koerier komt in Delft. Daar wordt een man op het spoor gezet. Naar Brabant en zoeken tot de mensen gevonden zijn die er bij waren. Rapport. Zoeken tot de man gevonden is die de gevangene overbracht. Onderzoek: 'goed' of niet 'goed'? Dan is het weldra bekend: 'hij' zit in Den Bosch. Terug naar Delft. Contact Den Bosch: een koerierster daarheen. Na een week bericht: overgebracht naar Utrecht, Wolvenplein.³ De centrale zoekt contact Utrecht. Er komt bericht: celnummer, *Sachbearbeiter*, enz. Dan onderzoek: is er met geld wat te bereiken, is er geld, wie kent een kanaal? Of laat het geluk ditmaal meespreken, het wordt bekend: transport naar Amersfoort. De datum bekend, een Knokploeg gevonden om de bevrijding onderweg te proberen. Het geleide is te zwaar, het mislukt. Een andere keer lukt het wèl. Transport van Amersfoort naar Duitsland: datum en uur zijn aangegeven. Eén NSB-agent begeleidt. Een aantal vrienden in de trein; een gesprek, een kop koffie met morfine, de agent dommelt – hoed op, jas aan, weg. Dan komt de *Nachschub*: een paar weken binnen, extra voeding, het haar groeit, een persoonsbewijs, een bonkaart, een stamkaart, een kaart in het bevolkingsregister en een nieuwe Nederlander is geboren, en een goede! Mede dank zij informatie, inlichtingen!'⁴

Men ziet: ook de hulp die de Vrije Groepen aan illegale werkers en onderduikers verleenden, ging zich (het was bij Gerrit van der Veen en de zijnen

¹ Voor het construeren van schuilplaatsen in woningen. ² RR. *Ontstaan en werken van de koeriers- en inlichtingendienst* RR (1945), p. 12. ³ Een *Wehrmachtgefängnis*.

⁴ RR, p. 13.